

POSTANOWIENIE

Dnia 31 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania M.P.V. i W.P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 31 sierpnia 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się W. P.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 5 lipca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz pozwanego kwotę
900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 5 lipca 2016 r. oddalono apelację M.P.V. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 13 lipca 2015 r., mocą którego oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z dnia 13 marca 2015 r., stwierdzającej, że M.P.V., jako pracownik u płatnika składek W.P., nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 grudnia 2014 r.

W sprawie tej ustalono, że M.P.V. w dniu 1 grudnia 2014 r. podpisała z W.P. (ojcem), umowę o pracę na czas nieokreślony, na pełny etat, na stanowisku

specjalisty ds. marketingu, z wynagrodzeniem 1.680 zł brutto miesięcznie. Strony określiły miejsce wykonywania pracy w siedzibie firmy G., ul. D.. W tym samym dniu M.P.V. została zgłoszona do ubezpieczenia społecznego. W dniu 6 grudnia 2014 r. M.P.V. w czasie wizyty u lekarza ginekologa uzyskała potwierdzenie, że jest w ciąży i zwolnienie lekarskie od dnia 8 grudnia 2014 r.

W dniu 13 stycznia 2015 r. płatnik składek złożył do organu rentowego raport imienny miesięczny o wypłaconych świadczeniach i przerwach w opłacaniu składek (ZUS RSA) wskazując okres przerwy w opłacaniu składek (kod przerwy 331 - niezdolność do pracy z powodu choroby) od dnia 1 grudnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r. W dniu 19 marca 2015 r. (po wydaniu przez ZUS zaskarżonej decyzji i doręczeniu jej M.P.V.), płatnik składek dokonał korekty złożonej deklaracji, wskazując okres przerwy w opłacaniu składek (niezdolność do pracy z powodu choroby) od dnia 8 grudnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny postanowił uzupełnić postępowanie dowodowe i przesłuchać wnioskodawczynię w charakterze strony na okoliczności zawartej przez nią umowy o pracę, nie podzielił jednak jej zeznań, odnośnie do podjętego zatrudnienia od dnia 1 grudnia 2014 r. i twierdzenia, że pracowała do dnia 5 grudnia 2015 r. Na podstawie zebranego materiału dowodowego Sady *a meriti* ustaliły, że wnioskodawczyni nie wykonywała pracy, a co więcej nie wiadomo, jaką pracę miałyby faktycznie wykonywać. W umowie o pracę, którą podpisała wnioskodawczyni z ojcem ustalone zostało stanowisko specjalisty ds. marketingu - a więc stanowisko handlowca. Natomiast pisemny zakres czynności, nazwany „zakres czynności i obowiązków służbowych pracownika zatrudnionego w FHU G. w O. w L. w charakterze specjalisty ds. marketingu” stwierdzał, że powierzone zostały jej następujące obowiązki: dbałość o właściwą ekspozycję towarów, obsługa komputera, prawidłowe rozliczanie się z powierzonych towarów i gotówki, kulturalna i fachowa obsługa klientów, znajomość zasad reklamacji towarów i sposobu ich załatwiania, umiejętność prawidłowej obsługi kasy fiskalnej, wykonywanie innych poleceń przełożonych, informowanie kierownictwa firmy o preferencjach asortymentowych, informowanie kierownictwa o zauważonych różnego rodzaju nieprawidłowościach, przestrzegania zasad BHP na stanowisku pracy, obsługa ZUS, US, sporządzanie deklaracji i rozliczeń.

Z racji na powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zaszły warunki wynikające z art. 83 § 1 k.c. świadczące o pozorności umowy o pracę, a zamiarem stron nie było faktyczne nawiązanie stosunku pracy i realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy przewidzianych w art. 22 § 1 k.p. W konsekwencji zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego nastąpiło jedynie pod pozorem zatrudnienia, gdyż dotyczyło osoby, która nie mogła być uznana za podmiot ubezpieczenia pracowniczego, ponieważ nie świadczyła pracy w ramach stosunku pracy i przez to nie można jej było przypisać cech pracownika. W tak ustalonych okolicznościach sprawy, Sądy obu instancji uznały, że odwołanie wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego nie zasługiwało na uwzględnienie. Dokonane ustalenia świadczą o pozorności spornej umowy, a odwołująca się nie przytoczyła tak logicznych jak i jurydycznych argumentów, które by tę ocenę skutecznie podważyły.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając go w całości i wskazując jako podstawę kasacyjną naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121) w związku z art. 83 § 1 k.c. w zw. art. 3 i art. 22 § 1 k.p.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazał na oczywistą zasadnością skargi i występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne dotyczące interpretacji art. 83 § 1 k.c. w zakresie, czy uprawnione jest uznanie umowy o pracę za pozorną w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. i w następstwie odmowa uznania za stosunek pracy, w rozumieniu art. 22 § 1 k.p., relacji prawnej, nawiązanej w związku z rzeczywistym zapotrzebowaniem gospodarczym pracodawcy na pracę i odpowiadającym temu zapotrzebowaniu właściwościom osobistym i kompetencjom zawodowym pracownika, w sytuacji faktycznego wykonywania obowiązków, popartych gotowością do wykonywania pracy w umówionym charakterze, miejscu, czasie i pod nadzorem pracodawcy? W szczególności z uwagi na okoliczność m.in.: krótkotrwałego wykonywania pracy terminowanej w zw. z problemami zdrowotnymi w ciąży, nieprawidłowościami formalnymi w dokumentacji kadrowo-ubezpieczeniowej, rzekomą chęcią uzyskania

świadczeń, bliską relacją osobistą pomiędzy stronami oraz innymi mniejszej wagi okolicznościami. Co w konsekwencji powoduje ustalenie braku podlegania ubezpieczeniom społecznym i odmowę prawa do zabezpieczenia społecznego kobiecie w ciąży.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie skargi kasacyjnej i stwierdzenie, iż M.P.V. podlega z tytułu umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 grudnia 2014 r. oraz zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, że w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego, rozpoznawanie skarg kasacyjnych przez Sąd Najwyższy służy przede wszystkim rozstrzygnięciu istotnych problemów prawnych, usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie, ujednolicaniu wykładni prawa, eliminowaniu oczywiście błędnych (sprzecznych z prawem) rozstrzygnięć.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Oczywista zasadność skargi, na którą powołuje się skarżący, to zasadność widoczna od razu, bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy wywodów zamieszczonych w skardze, wskazująca, że zaskarżone orzeczenie nie powinno

się ostać, doszło bowiem do kwalifikowanego, czyli oczywistego naruszenia prawa, którego skutkiem było wydanie przez sąd drugiej instancji orzeczenia oczywiście wadliwego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, LEX nr 1823323).

Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego pozostaje ściśle powiązane z ustaleniami faktycznymi sprawy. Skarżący zaś ani we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w uzasadnieniu tego wniosku nie precyzuje na czym polegać ma naruszenie norm prawnych w odniesieniu do zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie odwołująca się nie wykazała, że umowa zawarta między nią a płatnikiem składek nie była umową pozorną, a twierdzenia podnoszone w skardze kasacyjnej stanowią jedynie polemikę ze spójnym stanowiskiem Sądu drugiej instancji, którego w żaden sposób nie można uznać za oczywiście wadliwe i sprzeczne z zasadami sądowego rozstrzygania sporów.

Można i należy także powiedzieć, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej stanowi przymiot, którego istnienie potwierdza jaskrawe niesprawiedliwe rozstrzygnięcie sprawy przez sąd powszechny. Natomiast w stanie faktycznym niniejszego sporu nie sposób takiego zarzutu podnieść wobec zakwestionowanego skargą rozstrzygnięcia. Stanowi ono wyraz dogłębnej, skrupulatnej analizy materiału dowodowego i należytego zastosowania prawa materialnego. Nie sposób zatem stwierdzić, że skarga kasacyjna wywiedziona od tego wyroku jest oczywiście uzasadniona.

O tym, co może być przedmiotem istotnego zagadnienia prawnego, na którego istnienie w sprawie wskazuje skarżący jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wyjaśnia między innymi posłużenie się przez ustawodawcę wskazówką, że istotne zagadnienie prawne występuje w sprawie i ma znaczenie dla rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002, z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, LEX nr 189940 i z dnia 22 lutego 2007 r., I KZ 2/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 118, z dnia 3 listopada 2010 r., III UK 56/10, LEX nr 1607502 oraz z dnia 9 lutego 2011 r., III SK 43/10, LEX nr 1238127).

Nie ma tej cechy zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącego jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Co więcej, sposób ujęcia

przyczyny wniesienia skargi obrazuje problem odnoszący się wyłącznie do ustaleń faktycznych i oceny dowodów, co - jak wynika z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. - nie stanowi przedmiotu kontroli kasacyjnej.

Rozpoznawana sprawa nie dotyczyła sporu między stronami umowy o pracę (strony – odwołująca się i płatnik składek - były zgodne w swoim stanowisku), lecz podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu świadczenia pracy (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Z tego punktu widzenia podlegała ocenie umowa o pracę - jako tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się także, że dla objęcia danej osoby pracowniczym ubezpieczeniem społecznym i pozostawania w tym ubezpieczeniu niezbędna jest przynależność do tej grupy podmiotów, które wykonują zatrudnienie w ramach stosunku pracy, a więc w warunkach faktycznego i rzeczywistego realizowania elementów charakterystycznych dla tego stosunku, określonych w art. 22 § 1 k.p. Stosownie do tego przepisu przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Elementami przedmiotowo istotnymi stosunku pracy są więc: 1) osobiste wykonywanie przez osobę zatrudnioną pracy zarobkowej (za wynagrodzeniem), 2) na rzecz podmiotu zatrudniającego, a zatem „na ryzyko” socjalne, produkcyjne i gospodarcze tego podmiotu, 3) w warunkach podporządkowania jego kierownictwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2010 r., II UK 357/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 258).

Sąd Najwyższy jako sąd prawa, jest związany ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sądy *meriti* (art. 398¹³ 2 k.p.c.), a podstawy kasacyjnej nie mogą stanowić zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W tym miarodajnym zakresie Sady obu instancji jednoznacznie ustaliły, że sporna umowa o pracę zawarta pomiędzy skarżącymi była umową pozorną, zawartą wyłącznie w celu skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że umowa o pracę, która nie wiąże się z udowodnionym rzeczywistym wykonywaniem zatrudnienia, zawarta dla uzyskania nienależnego tytułu ubezpieczeń społecznych może być oceniona jako pozór

umowy, przeto nie rodzi skutków w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 16 marca 1999 r., II UKN 512/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 368; z 28 lutego 2001 r., II UKN 244/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 496; z 4 sierpnia 2005 r., II UK 320/04, OSNP 2006 nr 7-8, poz. 122; z 26 lipca 2012 r., I UK 27/12, LEX nr 1218584). Z powołanych orzeczeń wynika, że pozorna czynność prawna zawierająca fikcyjne oświadczenia woli, nie wywołuje między stronami tej czynności skutków prawnych, przez to jest nieważna z mocy art. 83 § 1 k.c. W konsekwencji pozorna umowa o pracę, na podstawie której strony nie miały zamiaru, nie wykazały ani od początku nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących pracy podporządkowanej (art. 22 § 1 k.p.), nie stanowi uprawnionego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym pracowników (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.